

Ymmärrys kuluttajien näkemyksistä tärkeää terveysvaikutteisten elintarvikkeiden kehittämisessä

Kuluttajien mielikuva terveysvaikutteisista eli funktionaalisista tuotteista muodostuu laajassa ruokaa ja terveyttä koskevassa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Yleisesti hyväksyttävyyteen vaikuttaa se, nähdäänkö funktionaaliset elintarvikkeet tarpeellisina, merkitsevätkö ne ruoantuotannon teknologisoitumista ja mitä uudenlaisten täsmätuotteiden lisääntyvä tulo markkinoille merkitsee ruoantuotannolle ja kuluttajien valinnoille. Näiden lisäksi yksittäisen tuotteen hyväksyttävyydelle tärkeitä tekijöitä ovat tuotteen käyttötavat ja -tilanteet, maku, ravitsemuksellinen mielikuva sekä siihen liitetty terveysvaikutus. Tiedot ilmenevät Kuluttajatutkimuskeskuksessa valmistuneesta tutkimuksesta "Kuluttaja ja tulevaisuuden terveysvaikutteiset elintarvikkeet – Kaalia syövän ehkäisyyn tai maitoa stressiin?".

Valmistunut tutkimus on osa VTT:n koordinoimaa vuosina 2000-2001 käynnissä olevaa tutkimushanketta "Terveysväittämät ja terveysvaikutteisten elintarvikkeiden hyväksyttävyyttä". Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka terveysvaikutteisten elintarvikkeiden hyväksyttävyyttä rakentuu. Työssä tutkittiin kuluttajien käsityksiä tulevaisuuden mahdollisista funktionaalisista tuotteista, joissa on mm. sairauden ehkäisyyn liittyviä terveysväitteitä. Tällaisten väitteiden esittäminen elintarvikkeista on tällä hetkellä kiellettyä. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen ja menetelmänä käytettiin ryhmäkeskusteluja.

Arki ja monimutkaistuvat valinnat

Kuluttajat katsovat, että monipuolinen, terveellinen ruokavalio riittää pitämään yllä terveyttä. Kuluttajat näkevät funktionaaliset elintarvikkeet osaksi teknologisoituvaa ruokataloutta ja pohtivat elintarvikemarkkinoiden kehityssuuntia sekä erityisten terveysvaikutteisten elintarvikkeiden tarpeellisuutta. Näihin asioihin liittyy usein eettisiä kysymyksiä siitä, mihin suuntaan ja millä perusteilla ruoantuotantomme on kehittymässä. Kuluttajien mielestä funktionaaliset elintarvikkeet voivat olla myös osa asiantuntijavallan kasvua. Onko ruoka tulevaisuudessa vain terveyden ylläpitäjä ja onko ruoan muilla ominaisuuksilla enää mitään merkitystä? Ovatko tuotteet turvallisia ja sopivatko ne kaikkien kuluttajien käyttöön ikään ja terveydentilaan katsomatta? Uudenlaisten tuotteiden tulo markkinoille voi tarkoittaa valikoimien ja valinnanmahdollisuuksien kasvua. Yhtä hyvin se voi merkitä tavallisen, turvallisen perusruoan aseman heikentymistä ja valintojen monimutkaistumista. Funktonaalisten tuotteiden hyväksyttävyyteen liittyy näin myös laajempi yhteiskunnallinen ja teknologinen keskustelu.

Hyväksynnän rakentumiseen osallistuvat eri tahot

Funktonaalisten tuotteiden hyväksynnän rakentuminen tapahtuu pitkän ajan kuluessa. Siihen vaikuttavat julkinen keskustelu, tuotteiden tulo markkinoille ja kuluttajien kokemukset tuotteista. Hyväksynnän rakentuminen alkaa viimeistään siinä vaiheessa, kun julkisuudessa aletaan keskustella jonkin ainesosan ja terveyden välisestä yhteydestä ja kerrotaan tähän vaikutukseen kohdistuvasta tutkimuksesta ja mahdollisista tuotteista. Myös kuluttajien kuva muiden markkinatoimijoiden luotettavuudesta vaikuttaa heidän käsityksiinsä funktionaalisista elintarvikkeista. Omat ja muiden kokemukset tuotteista vaikuttavat merkittävästi uusien tuotteiden hyväksymiseen.

Hyväksyntään vaikuttavat monet eri tekijät

Funktonaalisten tuotteiden hyväksyttävyyteen vaikuttavat monet eri tekijät. Kuluttajan on ensin hyväksyttävä tuotetta koskevat periaatteelliset kysymykset kuten funktionaalisuuden idea, ruoan teknologisoituminen ja ruoan valintojen politisoituminen. Sen jälkeen onnistuneiden kuluttajälähtöisten tuotteiden kehittäminen edellyttää, että tuotteen uskottavuuden taustalla on pitkäaikainen tutkimus ja laaja keskustelu, että terveysvaikutus on tärkeä kuluttajan kannalta ja että tuotteen käyttö, maku, terveysvaikutukset ja terveellisyysimago sopivat yhteen.

Lisätietoja:

tutkija Mari Niva, puh. (09) 7726 7760, sähköposti mari.niva@kuluttajatutkimuskeskus.fi
erikoistutkija Päivi Timonen, puh. (09) 7726 7724, sähköposti paivi.timonen@kuluttajatutkimuskeskus.fi.

Tilaukset: "Kuluttaja ja tulevaisuuden terveystuotteiset elintarvikkeet – Kaalia syövän ehkäisyyn tai maitoa stressiin?", Niva, Mari – Timonen, Päivi – Ryhänen, Eeva-Liisa – Lähteenmäki, Liisa, Kuluttajatutkimuskeskus, Työselosteita ja esitelmää 59/2000. Hinta 5 €. Julkaisua voi tilata Kuluttajatutkimuskeskuksesta, PL 5, 00531 Helsinki, puh. (09) 7726 7702 , fax (09) 7726 7715, Sähköposti: arja.luoto@kuluttajatutkimuskeskus.fi.